

MODA VE TEKSTİL TASARIMI ÖĞRETİM PROGRAMINDA GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Arş. Gör. Burcu BAŞARAN¹, Yrd. Doç. Dr. Nihat ŞİRİN²

ÖZET

Sanayileşerek gelişen tekstil ve moda sektöründe global pazarda markalaşmanın öneminin artmasıyla doğan yaratıcı iş gücü ihtiyacı, moda ve tekstil tasarımı eğitiminin önemini de artırmıştır. Tekstil ve moda alanında yaratıcı tasarım gücü, estetik beğeni ve ifade biçimi, ancak görsel sanatlar eğitiminin moda ve tekstil tasarımı eğitimine yeterli düzeyde katılmasıyla sağlanabilir.

Fark edilen bu problemin çözümü amacıyla yapılan bu araştırmada Türkiye’de yükseköğretim lisans düzeyinde verilen moda ve tekstil tasarımı eğitiminde, görsel sanatlar eğitiminin yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma survey modelli olup, literatür taraması yapılarak konu ile ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan Türkiye’de 2011-2012 eğitim yılında moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren lisans programlarının ders planlarına ulaşılmış, verilen zorunlu görsel sanatlar eğitimi dersleri tespit edilerek incelenmiş, verilen görsel sanatlar eğitimi derslerinin yeterli olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Moda tasarımı eğitimi, tekstil tasarımı eğitimi, görsel sanatlar eğitimi.

¹ Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümü Selçuklu/KONYA sezerburcu81@hotmail.com

² Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği Bölümü Meram/KONYA nihatsirin19@gmail.com

VISUAL ARTS EDUCATION IN FASHION AND TEXTILE DESIGN CURRICULUM

ABSTRACT

In textile and fashion sector developing by industrializing, the emerging labor force need with the increase of importance of branding has increased the importance of education of fashion and textile design. The creative design power, esthetic taste and form of expression in textile and fashion area can only be provided with including of visual arts education in the education of fashion and textile design in enough level.

In this study carried out to solve this problem recognized, in the education of fashion and textile design given license level in Turkey, the place and importance of visual arts education was attempted to be identified.

The study is survey model and the resources associated with the subject were reached by making literature review. Lecture plans of license programs providing fashion and textile education in Turkey in educational year 2011-2012 that constitute the sample of study were reached and describing the obligatory lectures of visual arts education and then the adequacy of visual arts education was attempted to be identified.

Keywords: Education of fashion design, education of textile design, education of visual arts.

Giriş

Maliyetlerin yükselip, üretim zamanının kısaldığı, teknolojinin hızla eskikiyip, entegrasyona acil ihtiyacın olduğu bu dönemde Türk tekstil ve moda sanayinin kendi özgün modellerini ve tasarımlarını taşıyan marka ürünlerini yeni pazarlara sokması için yeni tarzlara ihtiyacı bulunmaktadır. Bu amaç içinse başarılı ve etkin bir moda ve tekstil tasarımı eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır (İşbilen, 2002: 146).

Ayrıca işsizliğin bir sorun olduğu ülkemizde istihdam sağlamak açısından da, bir çözüm oluşturabilecek tekstil ve moda sektörü tekstil ve moda eğitiminin önemini arttırmaktadır (Koç vd., 2007: 232).

Ancak istenilen tasarım ve marka düzeyine hala gelinememesi moda ve tekstil tasarımı eğitimine gereken önemin verilemeyip yeterince yaygınlaştırılmadığını göstermektedir. Bundan on-on beş yıl önce tam anlamıyla moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren üniversiteler oldukça az bulunmaktaydı. Buralardan mezun olan tasarımcılar bir tekstil ülkesi olan Türkiye'nin tasarım ihtiyacına yetemeyecek kadar az sayıdaydı. Bu yüzden tekstil ve moda sektöründe yeterli tasarım eğitimi alamamış kimseler tasarımcı olarak çalışmaktaydılar, yenilikçi ve özgün tasarım ruhu ve sanatsal estetik görüş geliştiremedikleri için sanayiye yapılan üretim taklit ve fasondan pek öteye gidemedi. Bu yüzden daha çok markaların fason üretimini yapan Türk işletmeleri neredeyse sadece işçilik ve maliyetini kurtarmak için az bir karla çalışırken, marka sahipleri olan yabancı girişimciler karın çoğunu kazanmaktadır.

Türkiye'nin de dünya pazarındaki markalaşmış yerini alması için öncelikle tasarım ve tasarımcı sorununu çözmesi gerekmektedir. Bu ihtiyacı en etkili şekilde giderecek kurumlar elbette ki bu alanda eğitim verecek olan üniversitelerdir. Yıllardır çoğunlukla sadece üretim odaklı verilen moda eğitimi bugün geçerliliğini yitirmiştir. Sadece üretmek, işçilikten başka bir şey değildir. Üretmeden önce araştırmak, sorgulamak, düşünmek ve tasarlamak gerekmektedir.

Etkili bir tasarım eğitimi öncelikle öğrencilere kazandırılacak yaratıcı, estetik, özgür ve yenilikçi bir eğitim anlayışını gerektirmektedir.

Gökay, görsel kültür içinde yer alan moda da aynı işlevi görmesine rağmen bireyin estetik beğenisine hitap eden ürünün seçildiğini, bir moda tasarımcısı için yaratıcı düşünce gücünün yeterince gelişmiş olması gerektiğini, tasarımcıların kendi profesyonel alanlarındaki özel bilgilerinin yanında toplumun sanat anlayışı, görsel ve geleneksel kültür ürünleri üzerinde de eğitilmiş olmaları gerektiğini söylemektedir (Gökay, 2004: 39, 40).

Tasarım eğitimi mutlaka görsel sanat eğitimi ile temellendirilmelidir. Tasarımcının sanatsal, estetik, yaratıcı, özgür, özgün, yenilikçi ve sezgisel eğitim ihtiyacı ancak görsel sanatlar eğitimi ile karşılanabilmektedir. Tasarım fikrinin zihinde oluşup, geliştirilmesi, bu fikrin kağıda veya bilgisayar ortamına aktarılmasına kadar tüm süreçler görsel sanatlar eğitimin desteği ile gerçekleşmektedir.

1920'lerde mimar Walter Gropius tarafından Almanya'da kurulan Bauhaus okulu endüstriye yönelik verilen sanat ve tasarım eğitiminin okullaştırılmasının öncüsü olmuştur. Sanatçılar ve zanaatçılar bir çatı altında toplanarak "tasarım" kavramı, görsel sanatların evrensel değerleriyle desteklenerek okullaştırılmıştır (Özsoy, 2007: 69). Sanat akademisi ve uygulamalı sanat okulunun bütünlüşmesinden doğan o güne kadar bir benzeri olmayan, estetik olma ve işlevsel olma değerler bütünlüğünün üzerine kurulan özgün bir sanat eğitim kurumudur (Tunalı, 2009: 69).

Alman endüstrisinin sorunlarına çözüm arayan okul, hazırlayıcı öğretim (temel sanat eğitimi), teknik öğretim (mesleki temel sanat eğitimi) ve strüktrel öğretim (mesleğe yönelik proje çalışmaları) gibi üç ana bölümde verdiği eğitimle sanatla zanaati yaklaştırırken, fayda ilkesi doğrultusunda ürünler vermiştir (Ünver, 2002: 15, Bingöl, 1985: 25'den).

Sanatla mesleki eğitimin birleştirildiği endüstriye yönelik eğitimde çığır açan bu okulun yaydığı ekol Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da ve diğer Avrupa ülkelerinde hızla yayılmıştır.

Ülkemizde 1935 yılında kurulma hazırlıkları başlayan uygulamalı güzel sanatlar okulları ancak 1957'de pratiğe geçmiştir. İçerisinde tekstil sanatlarının da yer aldığı İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu endüstrileşmenin getirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda kurulan ilk okuldur. İlk yıllarında Bauhaus yaklaşımını uygulamış ancak zamanla sanat okulu haline gelen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne dönüşmüştür (Arslan ve Eyiöl, 2007: 297). Günümüzde eğitim veren tekstil ve moda tasarımı bölümleri de bu ekol doğrultusunda inşa edilmektedir.

Ülkemizde giderek büyüyen tekstil ve moda sektörü, tekstil ve moda tasarımı alanlarında eğitim veren okulların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Pek çok ilde ve ilçede mesleki ortaöğretim kurumlarında tekstil, moda, konfeksiyon, giyim, hazır giyim, moda tasarımı ve tekstil tasarımı gibi programlarda eğitim verilmektedir. Yine 2 yıllık ön lisans programlarında da sanayiye ara eleman yetiştirmek amacıyla bu alanlarda eğitim öğretim yapılmaktadır. 4 yıllık fakülte ve yüksekokullara

bakıldığında 2011-2012 öğretim yılında toplam 24 ayrı üniversitede ve 26 ayrı bölümde tekstil ve moda tasarımı eğitimi verilmektedir.

Bugün moda ve tekstil tasarımı eğitimine büyük bir oranda yetenek sınavıyla öğrenci seçilmektedir. Moda ve tekstil tasarımı eğitiminin girdisi kadar çıktısı da önemlidir. Verimli bir eğitim anlayışı temel ilke olmalıdır. Bugün yurtiçinde ve yurtdışında moda ve tekstil tasarımı eğitimi popüler bir kariyer seçeneği haline gelmiştir. Pek çok alanın iç içe geçtiği ve birçok yeterliliğin bir arada bulunması gerektiği moda ve tekstil tasarımı eğitimi çok yönlü olmak zorundadır. Tasarım ağırlıklı olan eğitim sürecinde endüstriye ve sanata dönük öğretim bu programların temelini oluşturmaktadır.

Şüphesiz ki kitlelerin beğenisine sunulan, ulaştığı her bireyi az veya çok etkileyen moda kavramı estetikten ayrı tutulmamalıdır. Moda eğitimiyle kazandırılacak estetik beğeni ve ifade biçimi ancak görsel sanatlar eğitiminin de programa dahil edilmesiyle yakalanabilir. Bu alanda eğitim almak isteyen öğrenciye mesleki ve teknik bilgilerinin yanı sıra, sanat, estetik, tasarım ve yaratıcılık gücünü kuvvetlendirecek, görsel algısını besleyecek, düşüncelerini ve tasarımlarını resmederek anlatmasını sağlayacak yönde görsel sanatlar eğitimi verilmesi oldukça önemlidir. Sanat eğitimi olmadan tasarım eğitimi olmaz. İyi bir tasarımcı öncelikle aldığı sanat eğitiminden beslenir. Bu nedenle günümüzde Türkiye’de verilen moda ve tekstil tasarımı eğitimleri titizlikle incelenmeli, görsel sanatlar eğitimine ne derecede yer ayrıldığı tespit edilip, yeterliliği sorgulanmalıdır.

Problem

Yapılan bu araştırmanın ana problemi, Türkiye’de lisans düzeyinde verilen moda ve tekstil tasarımı eğitiminde, tasarım vizyonunu ve becerilerini destekleyecek, etkili ve yeterli biçimde görsel sanatlar eğitimi derslerine yer verilip verilmediğinin çözümlenmesidir.

Yöntem

Araştırma tarama (survey) modeli olup, literatür taraması yapılarak konu ile ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye’de moda ve tekstil tasarımı, moda tasarımı, tekstil tasarımı eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin lisans düzeyindeki (4 yıllık) bölümleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2011-2012 öğretim yılında Türkiye’de moda ve tekstil tasarımı, moda tasarımı, tekstil tasarımı eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin lisans düzeyindeki (4 yıllık) bölümleridir. Araştırma 2011-2012 öğretim yılında öğrenci alan moda ve tekstil tasarımı, moda tasarımı, tekstil tasarımı bölümlerini kapsamaktadır.

ÖSYM'den tespit edilerek belirlenen okulların birçoğunun internet sitelerinden, bölüm başkanlıklarından ve dekanlıklarından ders programları ve içerikleri alınarak incelenmiştir.

Araştırma kapsamında lisans düzeyindeki moda tasarımı, tekstil ve moda tasarımı, tekstil tasarımı bölümlerinde 4 yıl boyunca işlenen zorunlu görsel sanatlar eğitimi derslerinin hangi sene ve hangi yarıyıldan işlendikleri tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan her bir zorunlu görsel sanatlar eğitimi dersinin moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren bölümlerdeki dağılımına bakılıp, yeterliliği ve yetersizliği sorgulanmıştır. Son olarak elde edilen verilerden yola çıkılarak moda ve tekstil tasarımı eğitimi ders programında işlenmesi gereken görsel sanatlar eğitimi derslerine değinilmiştir.

Bulgular ve Yorum

1. Türkiye'de Lisans Düzeyinde Moda ve Tekstil Tasarımı Eğitimi Veren Üniversiteler

Özel Yetenek Sınav Sistemiyle Öğrenci Alan Bölümler				
	Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Şehir
1	ATILIM ÜNİVERSİTESİ*	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fak.	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	Ankara
2	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ*	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü	İstanbul
3	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİ.	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil Tasarımı Bölümü	Çanakkale
4	DOKUZ EYLÜL ÜNİ.	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda Giyim Tasarımı Bölümü	İzmir
5	DOKUZ EYLÜL ÜNİ.	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil Tasarımı Bölümü	İzmir
6	HALIÇ ÜNİVERSİTESİ *	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü	İstanbul
7	IŞIK ÜNİVERSİTESİ*	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
8	İSTANBUL AREL ÜNİ.*	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
9	İSTANBUL AYDIN ÜNİ.*	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
10	İSTANBUL BİLGİ ÜNİ.*	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	Moda Tasarımı Bölümü	İstanbul

11	İSTANBUL GELİŞİM ÜNİ.*	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
12	İSTANBUL KEMERBURGAZ ÜNİ.*	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
13	İSTANBUL TEKNİK ÜNİ.	Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesi	Moda Tasarımı Bölümü	İstanbul
14	İSTANBUL TİCARET ÜNİ.*	Mühendislik ve Tasarım Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
15	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil Bölümü	İstanbul
16	MERSİN ÜNİVERSİTESİ	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil Bölümü	Mersin
17	MİMAR SİNAN G. S. ÜNİ.	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü	İstanbul
18	OKAN ÜNİVERSİTESİ *	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda Tasarımı Bölümü	İstanbul
19	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİ.	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil Tasarımı Bölümü	İsparta
20	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ*	Güzel Sanatlar Fakültesi	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	İstanbul
Merkezi Sınav Sistemiyle Öğrenci Alan Bölümler				
21	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu	Moda Tasarımı Bölümü	Eskişehir
22	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	Güzel Sanatlar Fakültesi	Tekstil Tasarımı Bölümü	Adana
23	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	Şebinkarahisar Uyg. Bilimler Yük. Okulu	Moda Tasarımı ve Konfeksiyon Böl.	Giresun
24	İZMİR EKONOMİ ÜNİV.*	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	Moda Tasarımı Bölümü	İzmir
Hem Merkezi Sınav Sistemi Hem de Özel Yetenek Sınavı İle Öğrenci Alan Bölümler				
25	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	Sanat ve Tasarım Fakültesi	Moda Tasarımı Bölümü	Ankara
26	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	Sanat ve Tasarım Fakültesi	Tekstil Tasarımı ve Üretimi Bölümü	Ankara

Tablo 1. Lisans Düzeyinde Moda ve Tekstil Tasarımı Eğitimi Veren Üniversiteler

*İşaretli olan üniversiteler vakıf üniversiteleridir.

Türkiye’de lisans düzeyinde moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren üniversitelerin toplam 24 tane olduğu görülmektedir. Türkiye’nin tekstil ve moda tasarımcısı ihtiyacı düşünüldüğünde bu iyi bir rakamdır. Yaklaşık 15 sene önce bu sayı sadece üç idi, bunlar Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi. Yani çok kısa bir zamanda sayının bu denli artmış olması Türkiye’nin fason üretimden markalaşmaya geçme çalışmaları ve bu süreçte artan tasarımcı ihtiyacı olabilir.

Bu üniversitelere bakıldığında bunlardan 11’inin devlet 13’ünün ise vakıf üniversitesi olduğu gözlenmektedir. Vakıf üniversitelerinin fazla oluşu akla moda ve tekstil tasarımının popüler bir meslek haline gelmesi, bu dala yoğun ilgi duyan gençlerin bu alandan eğitim almak istemeleri olabilir.

Sonuç olarak bakıldığında bu sayının Türkiye için yeterli olduğu ancak vakıf üniversitelerinin fazlalılığı bu meslek dalında okuyan öğrencilerin yetenekten çok maddi imkanlar doğrultusunda eğitim gördüklerini akıllara getirmektedir.

Bölümlerin öğrenci seçme ve yerleştirme biçimlerine bakıldığında 26 bölümün 19’unda özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul edildiği tespit edilmiştir. Bu bölümlere alınan öğrencilerden çoğunun özel yetenek sınavı ile alınıyor olması moda ve tekstil tasarımı eğitiminin sanat eğitimlerinde olduğu gibi özel yetenek ve beceri gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan öğrencilerin özel yetenek düzeylerine bakılmaksızın sadece merkezi sınav sistemi ile adaylar moda ve tekstil tasarımı eğitimine kabul edilmektedir. Görsel sanatlar eğitimi herkes içindir, bu programlarda verilen mesleki, teknik ve sanatsal bilgi ve beceriyi her öğrenci kavrayabilir ancak bu her öğrencide aynı düzeyde değildir. Sadece ilgi ve merakın olması, mesleki ve teknik bilgilerin iyi düzeyde edinilmesi; üretken, estetik, özgün, yaratıcı fikir sahibi olup, nitelikli tasarımlar hayal ederek, bu hayallerin üretici kimselere aktarılması için yeterli değildir. Özgün, yaratıcı ve estetik duygu düşünüş bu alana özel yeteneği olan, sevgileri ve duyumları kuvvetli adaylar için geçerlidir.

Tüm bunların yanı sıra bir üniversitede de hem özel yetenek hem de merkezi sınav sistemi ile öğrenci kabul edildiği görülmektedir.

Üniversitelerin yer aldığı illere göre dağılımına bakıldığında 24 bölümden 14’ünün İstanbul’da yer aldığı görülmektedir. Moda ve tekstilin merkezi olan İstanbul’un eğitimde de böyle bir konumda olması hiç şaşırtıcı değildir, moda ve tekstil sektörü ile ekonomisine paralel olarak gelişen doğal bir sonuçtur. Eğitim gören öğrenciler moda ve tekstilin yoğun olduğu bu ilde tarihi ve kültürü ile hayal

güçlerini geliştirirken, farklı faaliyetlere ve önemli organizasyonlara katılabilmekte, tekstil ve moda sektörünün farklı iş kollarını tanıyıp, pek çok kültürü ve farklı insan yapısını barındıran bu şehrin kozmopolitik yapısından faydalanarak değişik pazar hedef kitlelerini tanıyabilmektedir.

Ardından iki üniversitenin İzmir, iki üniversitenin Ankara, diğerlerinin ise Adana, Mersin, Eskişehir, Çanakkale, Isparta ve Giresun da yer aldığı görülmektedir.

Moda ve tekstil tasarımı eğitiminin verildiği okullar incelendiğinde bu eğitimin 15 üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesinde, 2 üniversitenin Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesinde, 1 üniversitenin Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesinde 1 üniversitenin de Sanat ve Tasarım Fakültesinde okutuluyor olması fakülte isminde de anlaşılacağı üzere sanat ve tasarım eğitiminin ağırlıkta olması gerektiğini bize anlatmaktadır.

Ayrıca Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulunda yer alması bölümlerin uygulama ağırlıkta olduğunu, Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulunda yer alması endüstriye dönük bölümler olduğunu, Mühendislik ve Tasarım Fakültesinde tasarım eğitime dayandığı, Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesinde yer alması ise tekstil teknolojisi temeline oturtulduğunu bize göstermektedir. Ancak ilk olarak sanat ve tasarım temelli eğitim sistemini çağrıştırdığı için en fazla Güzel Sanatlar Fakültelerinde verilmektedir.

Bölüm isimleri irdelendiğinde 8 üniversitenin “Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü”, 7 üniversitenin “Moda Tasarımı Bölümü”, 4 üniversitenin “Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü”, 3 üniversitenin “Tekstil Tasarımı Bölümü”, 1 üniversitenin “Moda Giyim Tasarımı Bölümü”, 1 üniversitenin ise “Tekstil Tasarımı ve Üretimi Bölümü” isimlerini tercih ettikleri görülmektedir.

Bu bölümlerin büyük çoğunluğunda ilk üç yıl ortak tasarım, mesleki, teknik ve sanatsal dersler verilirken son sene boyama, baskı, dokuma, örme, giyim gibi alanlardan birisi seçilerek bu alanda uzmanlık sağlayacak ödev, proje, staj, seminer ve derslerle eğitim tamamlanmaktadır. Bazılarında ise sadece moda, giyim veya tekstil alanında dört yıl eğitim görmek suretiyle ihtisaslaşmaktadır.

2. Teorik Bilgiye Dayalı Görsel Sanatlar Eğitimi Dersleri

ÜNİVERSİTELER	DERSLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
		T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
ATILIM ÜNİ. G.S.T.M.F.	Moda ve Tekstil Tasarımı Böl.		2		2		2		2			2	2			2			2		
BEYKENT ÜNİ. G.S.F.	Tekstil ve Moda Tasarımı Böl.				4	2							2						2		
ÇANAKKALE 18 MART ÜNİ. G.S.F.Tekstil Tasarımı Bölümü					6				2				4								2
DOKUZ EYLÜL ÜNİ. G.S.F.	Moda Giyim Tasarımı Bölümü				1 2										4	4	4				
DOKUZ EYLÜL ÜNİ. G.S.F.	Tekstil Tasarımı Bölümü				1 2										4	4	4				
HALIÇ ÜNİ. G.S.F.	Tekstil ve Moda Tasarımı Böl.				4								2		2						
IŞIK ÜNİVERSİTESİ G.S.F.	Moda ve Tekstil Tasarımı Böl.				4								2								

İSTANBUL AREL ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Böl.				8	4							3					
İSTANBUL AYDIN ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tas. Böl.				4		4				2							
İSTANBUL BİLGİ ÜNİ. U.B.YO. Moda Tasarımı Böl.									2								
İST. GELİŞİM ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Böl.				2				2									
İST. KEMERBURG AZ ÜNİ. G.S.T.F.Mod ve Teks. Tas. Böl.				4												2	
İST. TEKNİK ÜNİ. T.T.T.F. Moda Tasarımı Bölümü								3		3							
İST. TİCARET ÜNİ. M.T.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Böl.				4													
MARMARA ÜNİ. G.S.F. Tekstil Bölümü				4	4												
MERSİN ÜNİVERSİTESİ G.S.F.Tekstil			4	8						4	4	4	4				

Bölümü																			
MİMAR SINAN G.S.Ü. G.S.F. Tekstil ve Moda Tasarımı Böl.																			
OKAN ÜNİVERSİTESİ G.S.F. Moda Tasarımı Bölümü				4	2						4	2							
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİ. G.S.F.Tekstil Tasarımı Bölümü				4		4					4	8							
YEDİTEPE ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Böl.					3	6	2					3							
ANADOLU ÜNİ. E.S.Y.O. Moda Tasarımı Bölümü																			
ÇUKUROVA ÜNİ. G.S.F. Tekstil Tasarımı Bölümü		1 2			4	6													
GİRESUN ÜNİ. Ş.U.B.Y.O. Moda Tasarımı ve Konf. Böl.			2		2														
İZMİR EKONOMİ ÜNİ. G.S.T.F.Modu Tasarımı Böl.					4														
GAZİ ÜNİVERSİTESİ																			

S.T.F.																				
Moda Tasarımı Bölümü																				
GAZİ ÜNİVERSİTESİ S.T.F.																				
Tekstil Tasarımı ve Üretimi Böl.																				

Tablo 2. Lisans Düzeyinde Moda ve Tekstil Tasarımı Eğitimi Veren Üniversitelerde Okutulan, Zorunlu, Teorik Bilgiye Dayalı Görsel Sanatlar Eğitimi Dersleri T: Dört senede okutulan toplam teorik ders saatlerini belirtmektedir. *1'den 19'a kadar her bir rakam bir teorik dersi temsil etmektedir.

1. Görsel Dil	11. 19. 20. Yy. Avrupa Sanat Tarihi
2. Tasarım ve Algı	12. Çağdaş Sanat Tarihi
3. Sanat Kavramlarına Giriş	13. Günümüz Dünya Sanatı
4. Sanat Tarihi	14. Estetik ve Sanat Felsefesi
5. Uygarlık Tarihi	15. Sanat Toplumbilimi
6. Kültür Tarihi	16. Sanat Psikolojisi
7. Düşünce Tarihi	17. Sanat Eserleri Analizi
8. Türk Sanat Tarihi	18. Sanat Eleştirisi
9. Batı Sanatı Tarihi	19. Mitoloji
10.Rönesans Sanatı	

Moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren üniversitelerde okutulan teorik bilgiye dayalı görsel sanatlar eğitimi derslerine bakıldığında; oldukça az bir kısmının zorunlu olarak okutulduğunu görmekteyiz. Bu derslerin birçoğunun seçmeli ders olarak ele alındığı, çok azının zorunlu olarak öğretim programlarında yer aldığı belirlenmiştir. Halbuki tasarım eğitiminin görsel sanatlar eğitimi üzerine kurulması, teorik görsel sanatlar eğitimi dersleri ile tasarım derslerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Bu dersleri tabloda yer aldıkları numara sırasına göre inceleyecek olursak öğrencilere görsel bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla, sanat ve sanat kavramları hakkında geniş bilgi veren, öğrencinin sanat ve tasarımla ilgili edindiği bilgileri aldığı tekstil eğitimi ile kaynaştırıp yeniden yorumlanmasına olanak sağlayan Görsel Dil dersinin sadece Çukurova Üniversitesi Tekstil Tasarımı Bölümü'nde toplam 12 saat teorik olarak okutulduğu görülmektedir.

Bir tasarım eğitimi olan moda ve tekstil tasarımı eğitiminde sosyal algı ve psikoloji bağlamında doğru ve etkin şekilde tasarım öge ve ilkelerinin kavratıldığı Tasarım ve Algı dersi, sadece Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ile Giresun Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü'nde toplam 2 saat teorik olarak verilmektedir.

Görsel sanatlar eğitiminin verildiği bir alanda bu eğitime temel oluşturması açısından oldukça kıymetli olan, sanatın ve sanata dair temel kavramların ele alındığı Sanat Kavramlarına Giriş dersi, sadece Mersin Üniversitesi Tekstil Bölümü'nde okutulmaktadır.

Sanat Tarihi dersinin moda ve tekstil tasarımı eğitimi verilen programlardaki yerine bakıldığında 26 bölümden 20'sinde verildiği görülmektedir. Bu oldukça yüksek bir orandır, ancak yeterli değildir. Sanat Tarihi gibi sanat ve tasarım eğitimine temel teorik dayanak oluşturacak bir dersin tüm bölümlerde okutulması gerekmektedir. Özsoy bunu “ Çağdaş görsel sanatlar eğitimi, Sanat Tarihi tarafından beslenen bir alandır” diyerek ortaya koymaktadır (Özsoy, 2007: 91).

Öğrenciye entelektüel bilgi birikimi sağlayan, geçmişten günümüze giyim, tekstil ve tasarım olaylarının hangi medeniyetlerin, hangi sosyal, politik ve ekonomik durumlarından etkilenerek geldiğini yorumlamasına olanak sağlayan Uygarlık Tarihi dersine bakıldığında 6 üniversiteye bağlı moda ve tekstil tasarımı eğitimi bölümlerinde verildiği tespit edilmiştir.

Eski ile yeni kültürleri yorumlamayı öğreten, eski uygarlıkların kültürlerinin ve toplumsal yapılarının incelendiği Kültür Tarihi dersinin Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ile Süleyman Demirel Üniversitesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde işlendiği belirlenmiştir.

Geçmişte bilim, kültür ve sanat birikimini oluşturan felsefi düşüncenin incelendiği Düşünce Tarihi dersi, öğrencilere geçmişle bugün arasında benzerlikleri ve farklılıkları öğretmekte bu günün felsefi düşüncesini kavratıp çalışmalarını buna göre şekillendirmelerine katkıda bulunmaktadır. Araştırmadan bu dersin İstanbul

Arel Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ve Yeditepe Üniversitesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından verildiği görülmektedir.

Türklerin ortaya çıkışından günümüze kadar ortaya koydukları sanat eserlerini ve Türk kültürünü inceleyen Türk Sanat Tarihi dersi, kendi sanatını ve kültürünü tanıyıp bundan faydalanarak, çalışmalarında esinlenip bu kültür ve sanat birikimini ileriye taşımak isteyen öğrenciler için oldukça önemli bir derstir. Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ile Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Tekstil Tasarımı Bölümü'nde işlendiği belirlenmektedir.

Batı kültür ve sanat birikimi üzerinde duran Batı Sanatı Tarihi dersini, İstanbul Gelişim Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ile İstanbul Teknik Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü'nün zorunlu olarak müfredatlarına aldığı görülmektedir.

14.yy'ın ortalarında İtalya'da doğarak 15. ve 16. yy'da Avrupa'ya yayılan edebiyat, bilim ve sanatta uyanışın olduğu Rönesans döneminin sanat anlayışı, sanat eserleri ve sanatçıları üzerinde durulan Rönesans Sanatı dersinin İstanbul Bilgi Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü'nde verildiği belirlenmiştir.

19. ve 20. yy'da Avrupa'nın kültür ve sanat tarihini ele alan 19. ve 20. Yüzyıl Avrupa Sanat Tarihi dersi, sadece Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü'nde bir dönem haftada 2 saat teorik olarak işlenmektedir.

Bazı üniversitelerde Çağdaş Sanat Tarihi ve Yorumu, Çağdaş Sanat Tarihi ve Akımları şeklinde ele alınan Çağdaş Sanat Tarihi dersi, toplam 11 bölümde okutulmaktadır. 19. yy ortalarından 20 yy'a dek sanatsal gelişmelerin ve sosyo-kültürel, sosyo-politik olayların sanat hareketleriyle etkileşimi ve dönemin sanat akımlarının kavrandığı ders tasarım öğrencilerine oluşturacağı teorik, kültürel ve sanatsal temel zemin açısından oldukça önemli bir derstir ve tüm moda ve tekstil tasarım bölümlerinde mutlaka ders planlarına dahil edilmelidir.

Günümüz Dünya Sanatı dersi çağımızın sanat anlayışının ve sanat eserlerinin değerlendirilmesine dayanmaktadır. Programlara bakıldığında Mersin Üniversitesi Tekstil Bölümü'nde işlenmektedir. Yeni sanat görüşlerinin ve sanat uygulamalarının işlendiği bu ders konu içeriği bakımından moda ve tekstil tasarımı eğitimine sanatsal bağlamda önemli oranda destek sağlamaktadır.

Estetik beğenin, fikir ve düşünce sisteminin kazandırılmak istendiği tasarım eğitiminde Estetik ve Sanat Felsefesi dersi, ders programında mutlaka bulunması gereken en önemli teorik görsel sanatlar eğitimi derslerinden birisidir. Bu dersin

toplam 8 moda ve tekstil tasarımı bölümünde zorunlu olarak okutulduğu tespit edilmiştir.

Sanat ve toplum ilişkisini sosyoloji bilimi üzerinden açıklayan Sanat Toplumbilimi dersinin moda ve sosyoloji ilişkisi düşünüldüğünde öğrencinin sanatın toplumsal doğasını anlayıp moda ve sosyoloji açısından ilişkiler kurabilmesine ve bunları kendi yaratıcılık temelinde yerleştirebilmesi için gerekli olan teorik bir sanat dersidir. Verildiği bölümlere bakıldığında Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi Moda Giyim Tasarımı Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi Tekstil Tasarımı Bölümü ile Mersin Üniversitesi Tekstil Bölümlerinde işlendiği tespit edilmektedir.

Sadece Dokuz Eylül Üniversitesi Moda Giyim Tasarımı Bölümü ve Tekstil Tasarımı Bölümünde verilen Sanat Psikolojisi dersi, sanatçının sanatını icra ederken içinde bulunduğu psikoloji ile eseri algılayan kişinin içinde bulunduğu psikolojik durumu incelemektedir.

Öğrencilere eleştirel bir bakış açısı kazandırmayı amaçlayan Sanat Eserleri Analizi dersinin, Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ile Beykent Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde bir dönemde haftada 2 saat işlendiği görülmektedir.

Yine öğrencilere eleştirel bir bakış açısı kazandırmayı hedefleyen Sanat Eleştirisi dersi, eleştiri kriterlerini, sanat terimleri ve yorumlama dilini öğrencilere kazandırarak sanatsal anlamda eleştiri yazısı yazabilmelerini amaçlamaktadır. Bu dersin de sadece İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından işlendiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin hayal güçlerini ve tasarımlarını teorik bağlamda destekleyen Mitoloji dersinin, sadece Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından bir dönemde 2 saat verildiği görülmektedir.

3. Uygulamaya Dayalı Görsel Sanatlar Eğitimi Dersleri

ÜNİVERSİTELER	DE RSLER	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
		T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U	T+U
ATILIM ÜNİ. G.S.T.M.F.	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	4	8			2	2					1	2					1	2	2	2		
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ G.S.F.	Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü	8	4			2	4	2	4					2	4								
ÇANAKKALE 18 MART ÜNİ. G.S.F.	Tekstil Tasarımı Bölümü	8	4			4	4																
DOKUZ EYLÜL ÜNİ. G.S.F.	Moda Giyim Tasarımı Bölümü	16	16	4										4						4	4		
DOKUZ EYLÜL ÜNİ. G.S.F.	Tekstil Tasarımı Bölümü	1	6	1	6																		
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ G.S.F.	Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü	8	6			8	6																
IŞIK ÜNİVERSİTESİ G.S.F.	Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	8	8			2	4					4	4							2	4		

İSTANBUL AREL ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	4	8			2	4													
İSTANBUL AYDIN ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	4	8						2	4		1	2					2	1	
İSTANBUL BİLGİ ÜNİ. U.B.YO. Moda Tasarımı Bölümü					10	4													
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİ. G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	4	8			4	4													
İSTANBUL KEMERBURGA Z ÜNİ. G.S.T.F. Moda ve Tekstil Tas. Böl.	6	8			4	4											2		
İSTANBUL TEKNİK ÜNİ. T.T.T.F. Moda Tasarımı Bölümü						3						3	2					2	
İSTANBUL TİCARET ÜNİ. M.T.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	4	1 2			4	4											3		
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	28				8	4													

G.S.F. Teks. Sanatları Böl. Giyim Sanat Dalı																			
MERSİN ÜNİVERSİTESİ G.S.F.Tekstil Bölümü	8	8			2	6													
MİMAR SİNAN GÜZEL SAN. ÜNİ. G.S.F. Tekstil ve Moda Tasarımı Böl.	16						8												
OKAN ÜNİVERSİTESİ G.S.F. Moda Tasarımı Bölümü	8	8	4		4	4							4					2	
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİ. G.S.F. Tekstil Tasarımı Bölümü	8	4			6	6				1	2								
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü	4	1 2	4	2	8	6							3						
ANADOLU ÜNİ. E.S.Y.O. Moda Tasarımı Bölümü	8	6	2	2														4	4
ÇUKUROVA ÜNİ. G.S.F. Tekstil Tasarımı Bölümü	8	8	4					8	4										

GİRESUN ÜNİ. Ş.U.B.Y.O. Moda Tasarımı ve Konfeksiyon Böl.	2	2			2	6					2	2			2	2			2	6	
İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ G.S.T.F.Modu Tasarımı Bölümü	4	1 2																	1	8	
GAZİ ÜNİVERSİTESİ S.T.F. Moda Tasarımı Bölümü	2	4			1	2													3	4	4
GAZİ ÜNİVERSİTESİ S.T.F. Tekstil Tasarımı ve Üretimi Böl.	6	8									2	2									

Tablo 3. Lisans Düzeyinde Moda ve Tekstil Tasarımı Eğitimi Veren Üniversitelerde Okutulan, Zorunlu, Uygulamaya Dayalı Görsel Sanatlar Eğitimi Dersleri

T: Dört senede okutulan toplam teorik ders saatlerini belirtmektedir.

U: Dört senede okutulan toplam uygulamalı ders saatlerini belirtmektedir.

(Teorik ve uygulamalı ders saatlerinin ne kadar olduğu ulaşılmayan bölümler T+U biçiminde birleştirilerek verilmiştir.)

***1'den 11'e kadar her bir rakam uygulamaya dayalı bir dersi temsil etmektedir.**

1. Temel Sanat Eğitimi	7. Teknik Çizim
2. Tasarıma Giriş	8. Renk
3. Desen Çizimi	9. Artistik Anatomi
4. Serbest Resimleme	10.Modu Resmi

5. Desen Geliştirme

11.Modu İçin Çizim ve Sunum Teknikleri

6. Teknik Resim/Perspektif

Yaratıcılık ve estetik becerinin kazandırıldığı uygulamaya dayalı görsel sanatlar eğitimi derslerinden pek azı programlarda zorunlu olarak ele alınmakta, çoğu seçmeli ders olarak listelerde kalmaktadır. Genel tabloya bakıldığında 26 bölümden 24'ünde verilen Temel Sanat Eğitimi dersinin öğretim planlarında en yaygın ve en fazla saat işlenen görsel sanatlar eğitimi dersi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu dersi 18 ayrı bölümde okutulan Desen Çizimi dersi, daha sonra gelen Moda Resmi dersi toplam 12 moda ve tekstil tasarımı bölümünde zorunlu olarak okutulmaktadır. Ve peşinden diğer dersler gelmektedir.

Tüm bu derslerin önemine vurgu yapar şekilde Erbay “Pek çok görev ve meslekte belli miktarda pratik çizim yapabilme becerisi ifadeye yardımcı olması bakımından bir avantajdır. Bilimde anlatımsal, şematik ve analitik çizimler bilginin birikimi ve iletişimi için çok gereklidir” demiştir (Erbay, 1997: 24). Tasarıma dayanan ve dayanmayan tüm meslek gruplarının pratik çizim kabiliyetinden faydalanabileceği kastedilmiştir. Öyleyse tasarıma dayalı olan moda ve tekstil tasarımı eğitimi hiçbir zaman bu derslerden ayrı düşünülemez.

Temel Tasarım Eğitimi, Sanat ve Tasarım Stüdyosu, Sanat ve Tasarım, Temel Sanat Eğitimi dersinin verildiği farklı adlar olarak kullanılırken, Temel Sanat Eğitimi İki Boyutlu Tasarım ve Temel Sanat Eğitimi Üç Boyutlu Tasarım şeklinde iki parçaya bölünerek de işlenmiştir. Görsel sanatların temel dilini öğretmeyi amaçlayan ders tasarımın da zeminini oluşturmaktadır. Bu dersin verildiği moda ve tekstil tasarımı bölümlerine bakıldığında 26 bölümden 24'ünde bu dersin ilk yılda dört ile otuz iki saat arasında verildiği görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi Moda Giyim Tasarımı Bölümü ile Tekstil Tasarımı Bölümü'nde 32 saat işlenirken Giresun Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü'nde sadece 4 saat, Gazi Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü'nde sadece 6 saat işlenmektedir. Aradaki bu büyük farklılık oldukça dikkat çekicidir. Genel görüntüye bakıldığında moda ve tekstil tasarımı eğitiminde temel sanat eğitimine verilen önem açıktır. Ancak yeterli değildir. Bireyin tasarımda kullanacağı yaratıcı güçlerini ve becerisini ortaya çıkarmayı amaçlayan, görsel algılarını kullanıp, denetleyip tasarımlarına aktarabilmesine olanak veren görsel sanatlar eğitiminin başlangıcı diyebileceğimiz temel sanat eğitimi tüm moda ve tekstil tasarımı eğitim programlarında birinci dönem haftada en az 8 saat, ikinci dönem haftada en az 8 saat olmak üzere toplam en az 16 saat okutulmak zorundadır.

Tasarım İlke ve Uygulamaları adı altında da verilen Tasarıma Giriş dersi, tasarımın doğasının ve ilkelerinin aktarıldığı, Temel Sanat Eğitimi dersi içerisinde de anlatılabilecek bir derstir. Bu dersin verildiği bölümlere bakıldığında toplam beş bölümde işlendiği görülmektedir.

Figür Çizimi ve Modelden Resim isimleri altında da karşımıza çıkan Desen Çizimi dersi, tasarım öğrencilerinin özgün tasarımlarını oluşturabilmeleri için gerekli olan resimsel altyapıyı kazandırmaktadır. Görsel algıyı geliştiren ve insan anatomisini anlamaya dayalı olan bu ders tasarım öğrencilerini özgün stilize figürlerini çizebilmeleri için çok önemli bir dayanak oluşturmaktadır. Vücut yapısını ve duruşunu bu dersle kavrayan öğrenci çizim becerileri kazanarak çizdiği figürleri hayal ettiği şekilde stilize edebilmekte, bu figürleri kullanarak tasarımlarını yansıtabilmektedir. Türkiye'deki mevcut duruma bakıldığında 26 moda ve tekstil tasarımı bölümünden sadece 18'inde değişen haftalık ders saatleri ile ayrı bir ders olarak ele alındığı, birkaç üniversitede de temel sanat eğitimi içerisinde verildiği belirlenmiştir. Bu dersin eğitimin ilk yılında en az haftada 4 saat olmak üzere, özellikle bütün moda eğitimi veren bölümlerce işlenmesi gerekmektedir.

Çizim Anlatım ve Görsel Araştırma Çizimleri adları altında da karşımıza çıkan Serbest Resimleme dersi, farklı nesnelerin model olarak kullanıldığı serbest çizim ve renklendirme çalışmalarını içermektedir. Bazı bölümlerde Temel Sanat Eğitimi dersi içerisinde de alınmaktadır. Temel Sanat Eğitimi dersine gerekli ve yeterli süre verildiği takdirde bu dersi de içine alacak şekilde işlenebilir. Mevcut duruma bakıldığında toplam dört bölümde uygulamaya dayalı olarak okutulduğu ortaya konulmaktadır.

Bitkisel canlı objelerin araştırma çizimleriyle tanımlanmasının ardından stilize edilerek motif haline getirildiği; bunların farklı düzenleme ve tasarımlarından elde edilen değişik kompozisyonlarının kumaş ve yüzey düzenlemelerinde desen olarak kullanıldığı Desen Geliştirme dersi, başka tasarım derslerinin içerisinde beraber olarak da işlenmektedir. Ancak özellikle tekstil tasarımdaki önemi düşünüldüğünde ders programlarında ayrı bir ders olarak detaylı bir şekilde zaman ayrılması gerekmektedir. Ders programlarına bakıldığında sadece İstanbul Aydın Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ile Çukurova Üniversitesi Tekstil Tasarımı Bölümlerinde ayrı birer ders olarak verildiği tespit edilmektedir.

Öğrencilere tasarladıkları ürünleri iki veya üç boyutlu olarak çizebilme, perspektif kurallarını uygulama yetisi kazandıran Teknik Resim/Perspektif dersinin toplam dört bölümde verildiği gözlenmektedir.

Diğer tasarım derslerinin içerisinde de yer aldığı görülen Teknik Çizim dersi, tasarlanan ürünlerin daha iyi anlaşılması için ölçü ve orana sadık kalınarak yapılan tüm teknik detayları anlaşılır bir şekilde içeren çizim çeşididir. Tasarımları üretecek kişilerin teknik çizimi ellerine aldıklarında tüm detaylarıyla tasarımcıya danışmaya gerek kalmaksızın anlayabilmeleri gerekmektedir. Beykent Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi Moda Giyim Tasarımı Bölümü, İstanbul Aydın Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, Yeditepe Üniversitesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü ve Gazi Üniversitesi Tekstil Tasarımı ve Üretimi Bölümlerinin bu dersi ders planlarına yerleştirdikleri görülmektedir.

Tamamen renk bilgisinin verildiği ve uygulamalarının yapıldığı Renk dersinin İstanbul Teknik Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü, Okan Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümü ve Giresun Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümlerinde ayrı bir ders olarak verildiği belirlenmektedir.

Sadece Atılım Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümünde verilen Artistik Anatomi dersinde insan vücudunun anatomik yapısının anlaşılmasının ardından figürler stilize edilerek hareketli moda figürleri elde edilmektedir.

Moda Grafiği veya Moda İllüstrasyonu ismiyle de karşımıza çıkan Moda Resmi dersi, zihinde tasarlanan giysinin anlatılması için en etkili derstir. Hiçbir sözel veya yazısal anlatım biçimi resmin anlatma gücüne erişemez. Moda Resmi ile hayal edilen giysi görselleştirilirken, giysinin hangi özelliklerinin vurgulanıp hangi özelliklerinin hafifletileceği, kumaşın vücutta sarılımlı ve dökümü, hangi malzeme ve aksesuarlarla zenginleştirileceği, renginin, dokusunun nasıl olacağı izleyiciyi etkileyecek çarpıcılıkta sunulmaktadır. Moda resmi yapabilmek için gelişmiş bir çizgi, gelişmiş bir renk zevki, yaratıcı zeka ve çağdaş düşünce yapısına sahip olmamız gerekmektedir (Pektaş, 1994: 8). Yapılan araştırmada 26 moda ve tekstil tasarımı bölümlerinden 12'sinde bu dersin zorunlu olarak işlendiği belirlenmiştir. Moda eğitimi alan her öğrencinin zorunlu olarak alması gereken temel derslerden birisidir.

Moda için Çizim ve Sunum Teknikleri dersinde serbest çizim teknikleri aktarılarak karışık sunum ve renklendirme çalışmalarıyla kavramsal ve sunuma yönelik çizimler yapılmaktadır. Sadece İzmir Ekonomi Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümünde verilen ders içeriği moda resmi dersiyle birlikte verilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sanayileşmenin hızla ilerlediği ülkemizde tekstil ve moda sektörü en önde gelen alanlardandır. Son 30 yılda ülke için önemli bir gelir ve istihdam kaynağı olan sektör üretim gücünü arttırarak global pazardaki yerini almıştır. Gelişmekte olan ülkeler arasında sayılan Türkiye için bilgi ve teknoloji çağına geçmeden önce yetiştirdiği kalifiye eleman ve biriktirdiği sermaye ile ülke ekonomisinde çok önemli bir yere sahiptir. Ancak bugün tekstil ve moda sektörü duraklama hatta gerileme dönemine girmiştir.

Ülkemizin artan refah seviyesiyle gelişmekte olan ülkeler arasından sıyrılıp gelişmiş ülkeler kategorisine girmesinin zamanı gelmiştir. Kotaların kalktığı sınır aşırı ve deniz aşırı ülkelerle ticaretim yapıldığı günümüzde, daha ucuz işçilik ve daha ucuz maliyet gerektiren tekstil sektöründe rekabet edebilmenin şartları da değişmiştir. Ülkemizde izlenen para politikaları da bu sektöre ekstra zorluklar getirmiştir. Yıllardan beri kendisini tekstil sektöründe kanıtlamış, gelişmiş ülkelerin fason üreticiliğini yapan Türkiye artık kendi markalarını yaratarak, perakendeciliği geliştirip, işçiliğin ve maliyetlerin düşük olduğu ülkelerde üretim yaptırmak zorundadır.

Gürsoy “Özgün bir tasarım olmadan bir markanın yürümesi ya da bir ürünün benimsenmesi mümkün değildir” demektedir (Gürsoy, 2010: 405). Markalaşma sürecinde dikkat çekilen nokta “özgün bir tasarım” yapabilmektir. Peki, bu özgün tasarımlar nasıl yapılabilir? Bir kere özgün olabilmek için özgür düşünmek gerekmektedir. Tasarım olabilmesi içinse estetik şekilde düzenlenmelidir. Biz bu özgür düşünce yapısını ve estetik biçim verebilme yetisini nasıl kazanırız? Elbette ki bunun açık ve net bir cevabı vardır. Görsel sanat eğitimi temelli endüstriye yönelik tasarım eğitimi ile.

Günümüz tekstil ve moda sektörünün en önemli sorununa çözüm getirebilmek ve bu sektörü ayakta tutabilmek için markalaşma sürecine yönelik ve bu süreçteki en önemli adımlardan birisi olan tasarım sorunu çözülmek zorundadır. Nitelikli bir tasarımcının yetişebilmesi için tasarımcının eğitimine odaklanmak gerekmektedir. Bu amaçla yapılan araştırmada tekstil ve moda tasarımcısı yetiştiren lisans düzeyinde eğitim veren bölümlerin dersleri incelenerek, özgün ve estetik tasarımlar yapılabilmesi için gerekli olan görsel sanatlar eğitimi derslerine ne kadar yer verildiği araştırılmıştır.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; Türkiye’de lisans düzeyinde 2011/2012 öğretim yılında 24 üniversitenin 26 ayrı bölümünde moda ve tekstil tasarımı eğitimi verildiği tespit edilmiştir. Bu sayı hemen hemen yeterli görülmektedir. Ancak yeni bölümler açılmaz anlamına gelmemektedir. Moda ve tekstil tasarımı eğitimi verilen bu bölümlere öğrenciler çoğunlukla özel yetenek

sınavı ile kabul edilmektedir. Tasarım ağırlıklı eğitimde bu olması gereken ve beklenen bir sonuçtur. Bu bölümlerin çoğunun moda ve tekstilin merkezi olan İstanbul'da yer aldığı belirlenmiştir.

Moda ve tekstil tasarımı eğitimi genellikle güzel sanatlar fakültesi bünyesinde moda ve tekstil tasarım eğitimi bir arada olmak üzere verilmektedir. Sadece moda tasarımı veya sadece tekstil tasarımı eğitimi veren bölümler daha azınlıktadır. Bu bölümlerden İTÜ'nün SUNY ile işbirliği çerçevesinde İstanbul'da başlayan eğitimin New York'ta tamamlanması farklılığı ile dikkat çekmektedir.

Moda ve tekstil tasarımı eğitimi bölümlerinin çoğunda öğrenci son yıl kendi isteğine göre baskı, dokuma veya örme gibi tekstil alanlarından birisinde veya kadın, erkek, iç giyim gibi giyim alanlarından birisinde uzmanlaşmaktadır. Bölümlerin tamamında sektör eğitimine yönelik staj çalışması zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu bölümlerde zorunlu olarak okutulan teorik bilgiye dayalı görsel sanatlar eğitimi derslerine bakıldığında Sanat Tarihi, Çağdaş Sanat Tarihi, Estetik ve Sanat Felsefesi ile Uygarlık Tarihi derslerinin daha çok eğitim programlarına girebildiği, diğer derslerinse çok azının zorunlu olarak programlarda yer alıp çoğunun seçmeli ders olarak verildiği, birçoğunun ise hiç yer almadığı ortaya çıkmıştır.

Halbuki yapılacak tasarımlara önemli teorik dayanak oluşturan bu dersler tasarımcı adayının entelektüel yönünü geliştirerek yaptığı çalışmalara temel zemin oluşturmaktadır. Erbay "Bireyin bir değer yaratabilmesi için daha önce yapılan değerlerden haberdar olması gereklidir" şeklinde teorik çerçeveyi oluşturacak bu derslerin önemine kısaca değinmiştir (Erbay, 1997: 30).

Çalışmada ele alınan teorik bilgiye dayalı görsel sanat eğitimi derslerinden içerisinde Batı ve Türk Sanatı bulunmak üzere ayrıntılı Sanat Tarihi, 20. yy. sanat hareketlerini içermek üzere Çağdaş Sanat Tarihi, Estetik ve Sanat Felsefesi derslerinin mutlaka moda ve tekstil tasarımı eğitimi programlarının tamamına girmesi gerekmektedir.

Yine bu bölümlerde zorunlu olarak okutulan uygulamaya dayalı görsel sanat eğitimi derslerine bakıldığında Temel Sanat Eğitimi, Desen Çizimi, Moda Resmi derslerinin öne çıktığı görülmektedir. Diğer derslerin pek azı müfredatlara girebilirken çoğu seçmeli olarak alınmış veya hiç alınmamıştır.

Bauhaus okulunun kurulmasından sonra bu eğitim akımının etkisiyle Türkiye'de de açılmış olan endüstriye yönelik sanat ve tasarım eğitimi okulları sonradan değişikliğe uğrayıp genellikle tamamen sanata yönelik eğitim vermeye

devam etmişlerse de bünyelerinde ki tekstil tasarımı bölümlerini korumuşlardır. Ancak son yıllarda hızla açılan birçoğu vakıf üniversitesine bağlı bölümlerle, devlet üniversitesine bağlı bölümler genellikle görsel sanat eğitimi yeterli düzeyde vermeden endüstriye yönelik tasarım eğitimine geçmiş bazıları ise sadece üretim sürecine odaklı olarak kalmıştır.

Oysaki tekstil ve moda tasarımı için de geçerli olan temel tasarım elemanlarını tanımadan, prensiplerini bilmeden bunlarla yaşantılar kazanıp yaratıcı ve estetik beğeni kazanılmadan tasarım olmaz. Desen Çizimi olmadan vücut anatomisi tanınmadan vücudun hareket kabiliyeti bilinmeden stilize moda çizimleri çizilemez. Tasarımın omurgası olan Temel Sanat Eğitimi verilmeden tekstil deseni tasarlanamaz. Renk bilgisi olmadan hiçbir şekilde giyim ve tekstil tasarımı yapılamaz. Teknik Resim/Perspektif ve Serbest Resimleme uygulamaları olmadan resimsel alt yapı kazanılamaz. Teknik Çizim bilinmeden endüstriye yönelik üretim için oluşturulan tasarımlar üreticiye anlatılamaz. Moda Resmi olmadan moda tasarım eğitimi olmaz.

Araştırmada ele alınan uygulamaya dayalı görsel sanat eğitimi derslerinden ağırlıklı olarak Temel Sanat Eğitimi, Desen Çizimi, Teknik Çizim ve Moda Resmi dersleri tüm moda ve tekstil tasarımı eğitim programlarına yerleştirilmelidir. Kısaca görsel sanatlar eğitimi dersleri olmadan yenilikçi, sorgulayıcı, estetik, yaratıcı, sezgisel düşünce gücü ve tasarım olmaz.

Elde edilen bu sonuçlar ışığında;

Moda ve tekstil tasarımı eğitimi programları görsel sanatlar eğitimi temelinde endüstriye dönük olarak tekrar geliştirilip yapılandırılmalıdır.

Teorik ve uygulamaya dayalı estetik bilgi ve beceri eğitimi veren görsel sanatlar eğitimi dersleri mevcut eğitim programlarında daha çok yer almalıdır.

Program geliştirme sürecinde yurt dışında moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren kurumların yapısı ve eğitim sistemleri incelenerek katkı sağlanabilir.

Dünyaca ünlü modacıların eğitimleri ve ünlü moda evlerinin çalışma sistemleri incelenerek programa katkı sağlanabilir.

Moda ve tekstil tasarımı endüstrisi ile iş birliği yapılarak eğitim ihtiyacı belirlenebilir.

KAYNAKÇA

- Anadolu Üniversitesi. 08.06.2011.
https://www.anadolu.edu.tr/akademik/yo_endsan/modatasarimibolumu/
- Arslan, Aypek Asuman ve Eyiol, Pınar. “Bauhaus Okulu’nun Endüstri Tasarımına Katkıları ve Ülkemizdeki Yansımaları”. Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi 2-2 (2007): 292-300.
- Atılım Üniversitesi. 10.06.2011. http://mod.atilim.edu.tr/undergrad_courses.php
- Beykent Üniversitesi. 08.06.2011.
<http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/GuzelSanatlarDetay.php?CategoryId=5>
- 6
- Çanakkale 18 Mart Üniversitesi. 12.06.2011.
<http://gsf.comu.edu.tr/pages/bolumler/pages/tekstil/>
- Çukurova Üniversitesi. 08.06.2011.
<http://www.cukurova.edu.tr/fakulteler/gsf/tekstil.asp>
- Erbay, Mutlu. Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1997.
- Gazi Üniversitesi. 08.06.2011.
http://www.stf.gazi.edu.tr/bolumler/Tekstil/genel_bilgi.php
- Gazi Üniversitesi. 08.06.2011.
http://www.stf.gazi.edu.tr/bolumler/Moda/genel_bilgi.php
- Gökay, Melek. “Modanın Görsel Kültür ve Eğitimindeki Yeri”. Eğitim ve Bilim 29-133 (2004): 39-46.
- Gürsoy, A. Tahir. Giyim Kültürü ve Moda. İstanbul: Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Yayını, 2010.
- Haliç Üniversitesi. 15.10.2011. <http://www.halic.edu.tr/gsf/tekstil-moda.icerik>
- Işık Üniversitesi. 15.10.2011.
http://www.isikun.edu.tr/images/akademik/gsf/moda/22092011_MTT_DERS%20C4%B0C3%87ER%C4%B0KLER%C4%B0%20TAMAMI_2011-2012%20%281%29.pdf

İstanbul Arel Üniversitesi. 15.10.2011.

http://www.arel.edu.tr/arel/akademik/fakulteler/guzel_sanatlar/moda_tekstil/ders_icerikleri.html

İstanbul Aydın Üniversitesi. 15.10.2011.

http://www.aydin.edu.tr/fakulteler/guzel_sanatlar/icerik/moda/2009_2010_dersicerik_moda_t_r.pdf

İstanbul Bilgi Üniversitesi. 15.10.2011.

http://www.bilgi.edu.tr/tr/programlarveokullar/yuksekokul/uygulamalibilimleryuksekokulu/m_odatasarimi/sayfa/dersler/#incoming_course-description

İstanbul Gelişim Üniversitesi. 15.10.2011.

http://www.gelisim.edu.tr/sayfa/guzelsanatlarfakultesi_5551.html

İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi. 15.10.2011.

<http://www.kemerburgaz.edu.tr//akademikbirimler/gzlsntlrtsrimdetay.aspx?SectionID=NsktY0HFxcW0cx3VYQmxRQ%3d%3d&ContentID=BKtq%2bAwTvkYGVca6U%2b%2bW0A%3d%3d>

İstanbul Teknik Üniversitesi. 17.11.2011. <http://www.tekstil.itu.edu.tr/?moda-tasarimi>

İstanbul Ticaret Üniversitesi. 17.11.2011.

http://www.iticu.edu.tr/Akademik/Fakulteler/Muhen_dislik-ve-Tasarim/Bolumler/Moda-ve-Tekstil-Tasarimi/Lisans-Ogrencilerimiz/Pages/Ders-Listesi.aspx

İşbilen, Ayşe. “Türkiye’de Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme”. Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme: Gazi Üniversitesi’nin Eğitiminde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu (2002) Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları: 137-147.

İzmir Ekonomi Üniversitesi. 17.11.2011.

<http://ects.ieu.edu.tr/akademik.php?lang=tr&sid=course§ion=mt.fadf.ieu.edu.tr>

Koç, Fatma, Göklüberk Özlü, Pınar ve Koca, Emine. “Moda Tasarım Eğitiminde Farklı Yaklaşımlar”. Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi 2-2 (2007): 230-249.

Marmara Üniversitesi. 20.07.2011.

http://gsf.marmara.edu.tr/iysdosya/tanitim/tekstil_bolumu_tr.pdf

Mersin Üniversitesi. 20.07.2011.

<http://www.mersin.edu.tr/bolumlerimiz.php?fid=4&sid=4195>

Mimar Sinan Üniversitesi. 14.09.2011. <http://www.msgsu.edu.tr/msu/pages/194.aspx>

Okan Üniversitesi. 14.09.2011. <http://gsf.okan.edu.tr/sayfa/moda-tasarim-bolumu-ders-icerik>

Özsoy, Vedat. Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2007.

Pektaş, Hafize. Moda Resmi Ders Notları. Konya: Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayını, 1994.

Süleyman Demirel Üniversitesi. 01.10.2011.
<http://gsf.sdu.edu.tr/index.php?dosya=tekstil&tur=02>

Ünver, Erdem. Sanat Eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2002.

Tunalı, İsmail. Tasarım Felsefesi. İstanbul: Yem Yayıncılık, 2009.

Yeditepe Üniversitesi. 14.09.2011.
<http://www.yeditepe.edu.tr/bolumler/modatekstiltasarimi/ders-aciklamalari>